

Impact Coronavirus op de technologische industrie

(23-03-2020)

Voor FME¹, de ondernemersorganisatie van de Nederlandse technologische industrie, staat de gezondheid van mensen altijd voorop. Tegelijkertijd is duidelijk dat het coronavirus vergaande economische gevolgen heeft voor onze lidbedrijven. Een extra complicerende factor is dat de Nederlandse **technologische industrie sterk is verweven met de internationale industrie**, zowel binnen als buiten Europa. Bovendien is onze sector **zeer divers**: van basismetaal tot en met hightech en van start-ups tot en met multinationals. Het brede maatregelenpakket dat het kabinet recentelijk heeft aangekondigd, is een eerste belangrijke stap en kan daarom rekenen op onze steun. FME zal samen met haar leden de uitwerking van de maatregelen in de gaten houden en de Tweede Kamer informeren hoe ze in de praktijk effect hebben.

Als brancheorganisatie doen we er dan ook alles aan om bedrijven te ondersteunen in deze lastige tijd. Dat doen we niet alleen voor de **effecten op de korte termijn, maar zeker ook voor de middellange en langere termijn**.

Dit position paper is bedoeld om deze effecten inzichtelijk te maken.

Effecten Korte Termijn

- 1) **LOGISTIEKE PROBLEMEN:** er doen zich nu al verschillende problemen voor in de logistieke keten. Ten eerste in leveringen van specifieke onderdelen om producten te maken. Denk aan machines, gereedschappen en softwarepakketten die komen uit Italië en China. Voor gieterijen geldt bijvoorbeeld dat het grootste deel van de grondstoffen uit Duitsland komt. Als deze aanvoer stopt, staan gieterijen binnen één week stil. Er doen zich nu al problemen voor aan de

---

¹ FME vertegenwoordigt 2.200 leden zoals technostarters, handelsbedrijven, middelgrote en kleine industrie (mki) en grote industrie/multinationals die actief zijn in de sectoren metaal, elektronica, elektrotechniek en kunststof. Er werken bij onze leden 226.000 medewerkers. De gezamenlijke omzet van de FME-leden bedraagt 103 miljard en zij exporteren voor 51 miljard. Daarmee realiseren de FME-leden een zesde van wat Nederland in totaal met export verdient. FME heeft partnerships met 30 brancheverenigingen en platforms.

Nederlandse grens door verscherpte grenscontroles (grens Limburg/Duitsland), waardoor naast risico's voor de grondstoffentoevoer, ook problemen ontstaan voor personeel. Ten tweede zijn er problemen in de levering naar klanten, zo wordt aangegeven dat de productiehallen/magazijnen vol beginnen te raken met nog te leveren machines, die al wel zijn verkocht, maar niet kunnen worden afgeleverd. Dit leidt tot verhoogde kosten voor opslag. Ten derde ervaren onderhoudsbedrijven, vanwege strengere hygiëne-eisen bij klanten, dat monteurs niet worden toegelaten op bedrijfslocaties waardoor zij hun werkzaamheden niet meer kunnen uitvoeren. Thuiswerken is hier geen optie.

FME leden vragen daarom om:

- *De transportsector zo lang mogelijk in staat te stellen om goederenvervoer te laten plaatsvinden. Specifieke aandacht voor het openhouden van de grenzen met buurlanden, zowel voor grenswerkers als producten. Ook hier zou de Europese "laissez passer" een oplossing kunnen zijn.*
- *De verschillende inspecties om soepeler om te gaan met het uitdelen van boetes indien aan wettelijk vastgelegde onderhoudsverplichtingen niet tijdig kan worden voldaan als gevolg van beperkingen in de uitvoering van het werk.*

2) **ZORGEN OVER LOCKDOWN:** Veel bedrijven maken zich grote zorgen over mogelijke verdergaande maatregelen zoals een striktere lockdown. De grootste zorgen hierbij zijn dat bedrijven de deuren verplicht moeten sluiten en dat transport belemmerd wordt voor (grens)werkers en producten in de vitale processen. Het is voor veel toeleveranciers/bedrijven onduidelijk of zij behoren tot de vitale sectoren. Denk hierbij aan bedrijven die onderdelen maken of diensten leveren voor de vitale producten, zoals onderdelen van medische hulpapparatuur, koelinstallaties, liften etc. Ook zijn er veel zorgen of werknemers straks nog in staat zijn om werk te verrichten, denk aan servicemonteurs die verhinderd worden bij grensovergangen of geweigerd worden op hun plek van bestemming.

FME leden vragen daarom:

- *Bedrijven zo lang mogelijk in staat stellen om productie door te laten draaien indien zij zich houden aan alle voorzorgsmaatregelen;*
- *Helderheid geven over bedrijven die tot de lijst van vitale sectoren behoren. Hierbij moet ook rekening gehouden worden met de toeleveranciers in de keten;*
- *Een ontheffing of verplaatsingsvergunning tijdens een (gedeeltelijke) lockdown voor werknemers in cruciale beroepen of vitale sectoren. Hierbij dient rekening te worden gehouden met diensten die een onmisbare facilitaire- of ondersteunende functie vervullen ten behoeve van een van de cruciale beroepen of vitale sectoren (denk aan schoonmaak, wasserijen, servicemonteurs, beveiliging, ICT maar bijv. ook aan sterilisatie van medische apparatuur of productie van beademingsapparatuur of andere medische hulpmiddelen, datacenters of energieproducten). Ook moet het glashelder zijn dat dit ook geldt voor het transport van voedsel, brandstof, afval én onmisbare producten en grondstoffen voor het laten functioneren van cruciale beroepen of vitale sectoren;*
- *Indien de grenzen verder sluiten, vraagt FME om één Europese "laissez passer"² reisdocument voor mensen die werkzaamheden moeten uitvoeren in een ander Europees land het kader van een essentiële activiteit, cruciaal beroep of vitale sector. Het vignet wat ingesteld is voor de grens tussen België en Nederland is daarin een eerste stap, maar we moeten voorkomen dat er per grens een apart vignet nodig is.*

---

² Een laissez passer is normaal gezien een reisdocument dat gebruikt wordt door ambassades en consulaten om iemand toestemming te geven om te reizen / het grondgebied te betreden.

- 3) **OMZET TERUGVAL:** FME-Leden worden nu al geraakt in hun omzet. Doordat de technologische industrie acteert binnen een internationale waardeketen ontstaan er grote (financiële) problemen. Zo blijven voorraden bij de groothandel liggen waardoor vertraging optreedt, zijn er grondstoffentekorten waardoor productie stagneert en is er minder personeel beschikbaar, waardoor leveringstermijnen niet worden gehaald. De verkoop van kapitaalgoederen (machines, gereedschappen, software etc.) en diensten (service, onderhoud, training etc.) valt daardoor stil, dan wel er ontstaat een enorme terugloop.
- *Via de EU, IMF, Wereldbank en Europese Bank voor Wederopbouw en Ontwikkeling (EBRD) en de Aziatische Ontwikkelingsbank (ADB) wordt veel geld beschikbaar gesteld om bedrijven te helpen zodat de impact van de coronacrisis beperkt blijft. FME benadrukt dat het Nederlandse kabinet ervoor moet zorgen dat dit geld ook bij de Nederlandse technologische industrie terecht komt.*
  - *De overheid dient bedrijvigheid te stimuleren door overheidsgefinancierde projecten, bijvoorbeeld in de bouw, naar voren te halen.*
- 4) **LIQUIDITEITSPROBLEMEN:** Met de snelheid van de huidige ontwikkelingen mag worden verwacht dat er rond april/mei liquiditeitsproblemen ontstaan bij bedrijven in de technologische industrie. Om op korte termijn de lasten van het bedrijfsleven te verlichten, is het belangrijk dat in kaart wordt gebracht welke bestaande overheidsmaatregelen eventueel opgeschort kunnen worden, denk bijv. aan de ODE-heffing die nu al wordt uitgesteld.
- *FME vraagt het kabinet om deze overheidsmaatregelen in kaart te brengen en opschorting van maatregelen te overwegen.*
- 5) **NOW:** FME leden onderstrepen het belang van de ‘Tijdelijke Noodmaatregel Overbrugging voor Werkbehoud’ (NOW), maar er zijn veel vragen over de verdere uitwerking hiervan. Bijvoorbeeld of er ook gekeken kan worden naar de orderintake en niet enkel het omzetverlies. Veel bedrijven hebben een orderportfolio van zo’n 6-8 weken en de gevolgen in hun omzet zullen pas daarna worden verwacht. De industrie maakt zich zorgen dat deze regeling niet voorziet in een oplossing voor bedrijven die pas veel later omzetgevolgen ondervinden. FME leden vragen daarom om:
- *Zo snel mogelijk met de uitwerking te komen van de regeling, met daarbij aandacht voor de bedrijven die pas later met omzetzakeringen te maken krijgen vanwege het karakter van de sector.*

Welke FME-leden komen op de korte termijn het meest in de problemen?

Machinebouwers

Nederlandse machinebouwers zijn over het algemeen exportgericht (denk bijvoorbeeld aan machinebouwers gericht op voedselverwerkende machines, efficiëntere productietechnologie etc.). Zij merken nu dat de grenzen op slot gaan, daardoor ontstaan logistieke problemen en kunnen leveringen uiteindelijk beperkt, vertraagd of helemaal geen doorgang vinden. Veel machineproducten zijn reeds verkocht maar liggen nu noodgedwongen opgeslagen. Dit zorgt ervoor dat de laatste 10 à 20 procent van het verkoopbedrag niet binnenkomt.

Dienstverlenende bedrijven

Een groot deel van onze bedrijven behaalt een deel van hun omzet (zo’n 20 à 30 procent) uit inspecties of onderhoudsdiensten. Vanwege strengere hygiëne-eisen bij klanten worden

monteurs niet toegelaten op bedrijfslocaties waardoor zij hun werkzaamheden niet meer kunnen uitvoeren. Thuiswerken is hier geen optie. Dit alles zorgt ervoor dat de impact op de omzet van dienstverlenende bedrijven groot is.

Productiebedrijven onder druk

Bepaalde sectoren (automobielenindustrie en staalindustrie) bevonden zich al voor de coronacrisis in zwaar weer door geopolitieke beslissingen, zoals importheffingen op staal, importheffingen op auto's en elektrificatie van auto's. Nederlandse automotivebedrijven als DAF, VDL/Nedcar en Scania hebben de productie al tijdelijk stil gelegd. Dit heeft grote financiële consequenties voor deze sector.

Effecten Middellange Termijn

De Nederlandse technologische industrie is in de kern een gezonde sector. De solvabiliteitspositie van de technologische industrie is goed (solvabiliteitsratio van 20-30-40 procent). Dit komt omdat de financiële buffers van onze bedrijven voor het merendeel hoog zijn (vooral in de hightech-sector). Een groot aantal van onze bedrijven heeft nog een goede liquiditeitspositie, maar FME verwacht dat zware financiële consequenties binnen twee maanden te zien zijn. Dit omdat in de komende weken zowel de aanbod- als de vraagzijde onder druk zal komen te staan waardoor de productie kan stilvallen. Mocht er een lockdown worden afgekondigd, zullen de consequenties uiteraard nog groter zijn. De schade voor de sector hangt mede af van de vraag hoe snel de logistieke keten weer is opgestart. Daarvoor is het uitermate belangrijk dat er vanuit de overheid eenduidig wordt aangegeven wanneer het weer veilig is om aan het werk te gaan. De geschetste situatie voor de middellange termijn komt overeen met de prognoses van de Nederlandse banken, waarmee FME nauw contact onderhoudt.

- 1) **MAATREGELENPAKKET:** De aangekondigde hulpmaatregelen van het kabinet zijn bedoeld als ondersteuning wanneer er directe uitval van productie plaatsvindt. De technologische industrie is bij uitstek een sector die 'leeft' van de investeringsbudgetten van haar klanten. Een groot deel van de vraaguitval bij klanten wordt pas later in het jaar ervaren (en misschien zelfs pas wanneer de ergste virusgevolgen weer weg zijn) aangezien orderportefeuilles een langere doorlooptijd hebben van zo'n 6 a 8 weken. De grootste financiële consequenties zullen dan nog zichtbaarder worden naast de operationele problemen op de korte termijn zoals een hoger ziekteverzuim en de leveringsproblemen. Het is van belang dat ook bedrijven die last hebben van 'vertraagde' corona-effecten (zoals uitval van de vraag op termijn) financieel ondersteund worden.
  - *Doordat bedrijven op de middellange termijn pas liquiditeitsproblemen ervaren, kunnen zij nog naar verwachting maar beperkt gebruik maken van het aangekondigde maatregelpakket. Leden zien graag dat ze regelingen al proactief kunnen aanvragen wanneer blijkt dat liquiditeitsrisico groot is. Flexibiliteit in de regelingen wordt dus gevraagd.*
  - *FME vraagt het kabinet om zo snel mogelijk te communiceren over extra maatregelen die genomen gaan worden in de periode ná de duur van de Tijdelijke noodmaatregel overbrugging voor werkbehoud (NOW). Hierbij moet er aandacht zijn voor bedrijven die pas na enkele maanden te maken krijgen met productie uitval/omzet verlies.*
- 2) **CONCURRENTIEPOSITIE:** Voor de concurrentiepositie van Nederland is het essentieel dat bedrijven blijven investeren in R&D.
  - *FME vraagt de overheid dit te stimuleren via bijvoorbeeld de subsidiepercentages van PPS- samenwerking aan te passen zodat bedrijven hun R&D programma's kunnen voortzetten zonder dat dit de liquiditeitsposities opeet.*

Effecten lange termijn

FME verwacht dat het effect van het coronavirus nog lang voelbaar zal zijn. Ook in de situatie dat het coronavirus snel wordt opgelost, is de economische impact van het virus zeer groot. Dit komt mede omdat de gehele toeleverketen in technologische industrie nog maanden verstoord zal zijn (minstens drie maanden extra) én omdat de technologische industrie een zeer heterogene sector is die acteert op een internationale markt. Dit zorgt voor veel onzekerheden die een doorwerking zullen hebben op de omzet van Nederlandse technologiebedrijven voor de langere termijn. Naar verwachting zal de Nederlandse technologische industrie een zwaar omzetverlies hebben aan het einde van dit jaar. FME vraagt daarom ook aandacht voor keuzes die gemaakt moeten worden op de langere termijn:

- 1) **INVESTERINGSFONDS:** Er moet nagedacht worden over het verbeteren van de verdien capaciteit van bedrijven zodat zij de kapitaalinjecties terug kunnen betalen. Er is daarom meer nodig om op lange termijn de inkomsten en uitgaven te beheersen zodat de cashflow wordt verbeterd.
  - *FME roept het kabinet daarom op om het eerder aangekondigde investeringsfonds door te zetten. Dit zorgt voor nieuwe verdienmodellen voor bedrijven en daardoor nieuwe inkomsten die belangrijk zijn voor de bedrijfscontinuïteit.*
- 2) **ECONOMISCHE VEILIGHEID:** In delen van de wereld neemt het coronavirus af en start het bedrijfsleven weer langzaam op. Voorkom dat buitenlandse investeerders in Nederland technologische bedrijven gaan opkopen die in financieel lastig vaarwater komen.
  - *FME roept het kabinet op waakzaam te zijn voor mogelijke buitenlandse bedrijfsovernames van strategische Nederlandse bedrijven.*

Afsluitend

Mochten er naar aanleiding van dit position paper vragen zijn, dan kun je contact opnemen met FME Public Affairs adviseurs Jeroen Neefs (jeroen.neefs@fme.nl of 06-53158493) en Marline Kester (marline.kester@fme.nl of 06-27346611).